

Nr 300.

Af herr **Åkerman**, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arbetarskydd.

Uti Kungl. Maj:ts proposition (nr 104) till Riksdagen med förslag till lag om arbetarskydd föreslås i 19 § att i industriellt arbete, som å ett arbetsställe bedrivs i sådan omfattning, att för arbetet i regel användas minst 10 arbetare eller drifkraft om minst 5 effektiva hästkrafter eller ock minst 5 arbetare jämte drifkraft om minst 3 effektiva hästkrafter, kvinna som födt barn, ej må användas, förrän minst sex veckor förflutit, från det hon före sin nedkomst senast användts i dylikt arbete, och ej heller förr än medelst tillförligt intyg visats, att minst fyra veckor förflutit efter nedkomsten.

Vid lagförslagets föredragning i konseljen den 30 december 1911 anförde finansministern, att yrkesfarekommittén i sitt förslag beträffande den s. k. barnsängshvilan för kvinnliga arbetare i det väsentliga bibehållit samma bestämmelser, som nu gälla. I sin motivering framhölle kommittén emellertid att det vore i hög grad önskvärdt, att tiden för denna hvila, hvilken i regel skulle belöpa sig till fyra veckor, men på tillstyrkan af läkare kunde förkortas, afsevärdt utsträcktes, men hade kommittén ej ansett sig kunna föreslå någon utsträckning, då det ej funnes någon anordning, hvarigenom barnsängskvinnan tillförsäkrades skäligt underhåll under den tid lagen hindrade henne att skaffa sig arbetsförtjänst. Så snart önskemålet om moderskapsförsäkring förverkligats, borde enligt kommitténs mening en lagändring vidtagas till förlängning af barnsängshvilan.

Under erinran att den 19 december 1911 sakkunniga, tillkallade inom civildepartementet, afgifvit ett betänkande angående införande af moderskapsförsäkring, anförde finansministern vidare att enligt upplysningar, inhämtade från nämnda departement, proposition i ämnet antag-

ligen komme att aflåtas till 1912 års Riksdag. Då möjlighet sålunda enligt finansministerns åsikt funnes för att moderskapsförsäkring kunde vara inrättad här i landet vid den tid, då lagen om arbetarskydd trädde i kraft, hade finansministern, lifligt förvissad om den hygieniska och sociala betydelsen af längre ledighet vid barnsbörd, ansett sig böra föreslå sådan ändring af gällande lags bestämmelse om barnsängshvila, att densamma komme att omfatta hela den tid eller sex veckor, för hvilken understöd enligt berörda betänkande skulle utgå. Någon ändring af tillämpningsområdet för ifrågavarande bestämmelse hade finansministern däremot ej anledning föreslå, enär den föreslagna obligatoriska moderskapsförsäkringen skulle vara inskränkt till den s. k. fabriksmässiga industrien.

I öfverensstämmelse med hvad som gäller i vissa främmande länder, t. ex. Tyskland och Schweiz, och som äfven från några håll påyrkats beträffande den svenska lagstiftningen i ämnet, har i ifrågavarande kungl. proposition barnsängshvilan utsträckts till att afse äfven tiden före nedkomsten. Efter nedkomsten skall alltid förflyta minst fyra veckor, innan kvinnan får återtagas i arbete. Har hon börjat sin ledighet jämt två veckor före nedkomsten, får hon återtagas på dagen fyra veckor efter densamma, men har hon, som kanske oftast blir fallet, gått från arbetet senare, kan hon ej få återinträda i arbetet förrän efter längre tids förlopp, från nedkomsten räknadt, än fyra veckor. Skulle hon åter hafva fått ledigt tidigare än två veckor före nedkomsten, kommer hennes ledighet, då hon ej under något förhållande får återtagas i arbetet, förrän fyra veckor efter nämnda händelse, att sträcka sig öfver en längre tidrymd än sex veckor. I afseende å sistberörda fall är för öfrigt att märka, att arbeterskan under den tid, hvarmed hennes ledighet öfverskrider sex veckor, ej kommer att vara tillförsäkrad understöd på grund af den ifrågasatta moderskapsförsäkringen.

Bestämmelsen rörande barnsängshvila skall, på sätt förut nämnts, gälla endast beträffande den fabriksmässiga industrien. Men då behovet af sådan hvila, särskildt med hänsyn till fullgörande af modersplikterna mot barnet, ej är inskränkt till nämnda verksamhetsområde, upptager lagförslaget ytterligare den föreskriften att om åt kvinnor, som användas i annat arbete, understöd är tillförsäkradt under barnsängshvila, Konungen må föreskrifva, att bestämmelserna om barnsängshvila skola äga tillämpning jämväl beträffande dylika kvinnor. Under erinran om att den föreslagna moderskapsförsäkringen förnämligast af statsfinansiella skäl synes hafva begränsats till den fabriksmässiga industrien, yttrar finansministern vidare i motiveringen till lagförslaget,

att i den mån moderskapsförsäkringen kan komma att utvidgas eller skäligt understöd på annat sätt kan blifva tillförsäkradt kvinnliga arbetare under barnsängshvila, böra lagens föreskrifter angående dylik hvila utsträckas. Befogenhet att förordna om sådan utsträckning har, såsom äfven yrkesfarekommittén föreslagit, ansetts böra öfverlämnas åt Konungen.

Såsom af det ofvan anförda framgår, hafva lagförslagets bestämmelser om barnsängshvila i viss mån ställts i samband med en väntad lagstiftning om moderskapsförsäkring. Sålunda har tiden för barnsängshvilan med hänsyn till försäkringslagens innehåll blifvit utsträckt från 4 till 6 veckor och äfven den föreslagna befogenheten för Konungen att utsträcka föreskrifterna om barnsängshvila till yrken, som falla utanför den fabriksmässiga industriens ram, hvilat på förutsättningen om en föregående eller samtidig utvidgning af moderskapsförsäkringens område.

Huruvida den föreslagna lagstiftningen om moderskapsförsäkring verkligen skall blifva genomförd kan emellertid dragas i tvifvelsmål. Den kritik, som förslaget redan fått röna, varslar icke om framgång för detsamma. Utan vill det synas som om moderskapsförsäkringen skulle kunna genomföras allenast i samband med obligatorisk sjukförsäkring. Då emellertid den obligatoriska sjukförsäkringen, hur önskvärdt än dess förverkligande är, i allt fall, mänskligt att se, ännu en tid framåt lär få vänta på sin lösning, framstår det som en nödvändighet att nu *provisoriskt* i samband med antagande af bestämmelser om barnsängshvila bereda medel till försörjning åt de kvinnor, hvilka i samhällets intresse förbjudas att under en afsevärd tid genom arbete förtjäna sitt lifsuppehälle. Då det intresse, som samhället här vill tillvarataga, nämligen att trygga mödrarnas hälsa och deras nyfödda barns lif, är så betydande, att lagstiftningen icke tvekat att skrida till ett så kraftigt ingrepp i individens själfbestänningsrätt, som ett arbetsförbud, synes det blott vara en naturlig konsekvens af detta statens ingripande, att staten åtager sig att, under den tid arbetsförbudet varar, bereda modern ersättning för den förlorade arbetsförtjänsten, helst hon befinner sig i det ömtåliga läge, där skydd och hjälp i största möjliga utsträckning behöfvas ej blott för hennes och barnets skull utan ytterst för skyddande af släktets sunda växt och fortbestånd.

Den summa, som årligen skulle af statsverket behöfva utgifvas för beredande af moderskapshjälp åt kvinnor, anställda inom den fabriksmässiga industrien, torde ej blifva synnerligen afsevärd. Af den statistik, som åtföljer betänkandet rörande moderskapsförsäkring, vill det synas som om yrkesfarelagens bestämmelser om obligatorisk barnsängshvila

skulle komma att tillämpas på c:a 3,600 kvinnor hvarje år. Under antagande att moderskapshjälpen, på sätt äfven i betänkandet rörande moderskapsförsäkring föreslagits, fixeras till 2 kronor per söckendag, eller sammanlagdt 72 kronor under sex veckors barnsängshvila, skulle statsutgiften alltså icke öfverstiga 260,000 kronor om året.

Moderskapshjälpen synes böra utgå endast till sådan kvinna, som under viss i lagen bestämd tid före barnsörden haft anställning i yrke, där barnsängshvila är i lagen påbjuden.

Pröfningen af ansökan om moderskapshjälp torde kunna öfverlämnas åt kronofogde eller magistratsordförande, genom hvilkas försorg äfven utbetalningen bör ske. Då de industriella företag, i hvilka barnsängshvila påbjudes, i allmänhet äro af den betydighet, att ett åläggande för arbetsgifvaren att i första hand utbetala moderskapshjälpen icke kan anses blifva för honom nämnvärdt betungande, lär det kunna lämnas valfrihet för kvinnan att uppbära hjälpen antingen hos vederbörande myndighet eller hos arbetsgifvaren. I sistnämnda fall torde betalningen utan svårighet kunna ske terminvis, med början omedelbart efter barnets födelse och därefter en gång i veckan. Sedan hela moderskapshjälpen sålunda förskotterats, ägde arbetsgifvaren hos myndigheten återbekomma sitt utlägg. Att moderskapshjälpen icke är att anse såsom i något afseende likställd med fattigunderstöd torde böra uttryckligen omnämnas i lagen.

På grund af hvad sålunda anförts får jag härmed hemställa,

att Kungl. Maj:ts förslag till lag om arbetarskydd måtte i hvad angår bestämmelserna om barnsängshvila för kvinnor, anställda inom den fabriksmässiga industrien, blifva af Riksdagen kompletteradt med stadganden, som tillförsäkra kvinnan en moderskapshjälp af statsmedel med 2 kronor per söckendag under tiden för åtnjuten barnsängshvila, dock högst under sex veckor.

Stockholm den 22 april 1912.

A. Åkerman.